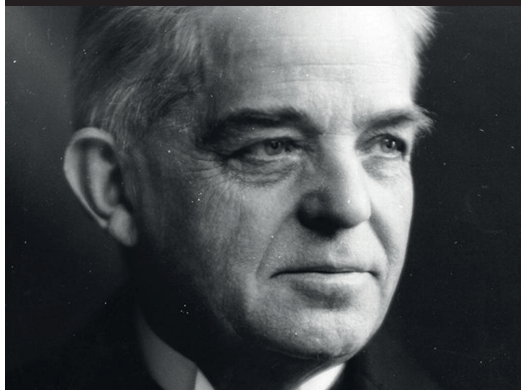

Carl Nielsen 150 år

Nielsen och Alfvén

UPPSALA KAMMARORKESTER
DIRIGENT: PAUL MÄGI
SOLIST: TOBIAS CARRON, FLÖJT

**TORSDAG
10 SEPT
2015**

Program

Carl Nielsen
1865-1931

Helios, konsertuvertyr op. 17, FS 32

Konsert för flöjt och orkester, FS 119

Allegretto moderato

Allegretto – Adagio ma non troppo – Tempo di marcia

PAUS

Hugo Alfvén
1872-1960

Symfoni nr 1 i f-moll op. 7

Grave – Allegro con brio

Andante

Allegro, molto scherzando

Allegro, ma non troppo

Konserten beräknas pågå till ca 21.00

Uppsala Kammarorkester

Violin 1

Klara Hellgren, konsertmästare
Nils-Erik Sparf
Anders Lagerqvist
Dinara Mansurova
Monika Stanikovska
Elsa Wikström
Dag Alin

Violin 2

Bernt Lysell
Gabriele Freese
Staffan Ebbersten
Elin Rubinsztejn
Christina Gustavsson Hamberg
Catharina Ericsson

Viola

Ylvali Zilliacus
Pär Lindqvist
Erik Ring
Jörgen Sandlund

Violoncell

Erik Wahlgren
Sara Wijk
Bo Fähræus
Gunnar Jönsson

Kontrabas

Barbro Lennstam
Sigrid Granit
Eric Francett

Flöjt

Hanna Gustafsson
Anna Melander
Kristina Eriksson

Oboe

Daniel Burstedt
Martin von Bahr

Klarinett

Amanda Östling
Mikael Thun

Fagott

Sven Aarflot
Andreas Lyeteg

Horn

Fredrik Dickfelt
Lennart Stevensson
Anna Axelsson
Thomas Lindgren

Trumpet

Bengt Fagerström
Paul Hägglöf
Andreas Parmerud

Trombon

Birgitta Lagerstedt
Sally Allkins
Nicholas Eastop

Tuba

Alexander Skylvik

Pukor

Christer Ferngren

Slagverk

Rolf Landberg

Nielsen och Alfvén

Det var ett gott år för nordisk tonkonst – både Carl Nielsen och Jean Sibelius såg dagens ljus 1865. Lille Carl föddes i Sortelung nära Nørre Lyndelse söder om Odense på Fyn. Fadern var målare och amatörmusiker, kornettist och en populär fiolspelare på lokala danskvällar. Han såg till att trakterandet av violinen fick en chans att gå i arv, och Carl visade stor talang. Vägen till en friplats på konservatoriet i Köpenhamn gick via månginstrumentell verksamhet i en militärörkester. Som violinist satt han under många år i Det Kongelige Kapel, om också ofta under viss vända, och med tiden blev han orkesterns kapellmästare. Hans sex symfonier må betraktas som hans allra största gåva till mänskligheten, men man ska inte glömma de tre på var sitt sätt banbrytande solokonserterna för violin, flöjt och klarinett. Den Ludvig Holberg-baserade *Maskarade* är Danmarks obestridda nationalopera, och hans stora sångskatts popularitet i hemlandet är än idag kolossal i alla läger. Genom inflytelserika kontakter tog karriären först fart i Tyskland, för att där snart klinga av till närmast ingenting. Istället kom det att bli anglosaxerna som främst drog vapen för Nielsen. Det stora internationella genombrottet brukar dateras till 1950 års Edinburgh-festival, där Erik Tuxen framförde den femte symfonin. 1962 spelade Leonard Bernstein in samma verk i New York, under säljdevisen *The Drama of Denmark*, och succén var ett faktum.

Den ståtliga konsertuvertyren *Helios* (det grekiska ordet för solen) skrevs i just Grekland 1903. Vid denna tid hade den europeiska kulturen än en gång återupptäckt antikens Hellas, vilket till exempel tog sig uttryck i uppväckandet av antikens olympiska spel. Från förläggaren Wilhelm

Hansen hade ett förskottsarvode kommit som möjliggjorde en längre studieresa till Aten tillsammans med hustrun, den framgångsrika skulptören Anne Marie Brodersen. Sol och värme inspirerade, och solens uppgång och vandring över Egeiska havet fick sin tondräkt i ett rum på stadens musikkonservatorium, med utsikt över Akropolis. Tonsättarens egna ord får bli dansk läsövning: *Stilhed og mørke – så stiger sol under frydefuld lovsang – vandrer sin gyldne vej – sænker sig stille i hav.*

På sätt och vis kryper jag in i dem... man kan utan vidare säga att instrumenten har en själ, skrev den 60-årige Carl Nielsen då han påbörjat projektet att skriva solokonsert för vardera flöjt, klarinett, oboe, fagott och horn. Att han inte hann med mer än de båda första eftersom vacklande hälsa slutgiltigt hann ifatt honom i oktober 1931, är en stor sorg för de instrumentalister som aldrig fick någon konsert. Idén kom efter framgången med *Blåsarkvintetten* från 1922, och avsikten var att tillägna var och en av musikerna som uruppfört kvintetten något som porträtterade deras personligheter. Vid uruppförandet av kammarmusikverket hade flöjstämman spelats av mångsysslaren Paul Hagemann, grosshandlare, bankman och flöjtist. Men då *Flöjtkonserten* låg klar 1926 hette ensemblens flöjtist Holger Gilbert-Jespersen, liksom Hagemann franskt skolad. Det blev han som samma år uruppförde den originella konserten i Paris, på en konsert som olika välgörare fått till stånd i syfte att sprida Nielsens namn internationellt. Det gick bra, han fick träffa kolleger som Ravel, Honegger och Roussel, flöjtkonserten motogs huvudsakligen positivt, och tonsättaren utnämndes rent av till hederslegionär av andra graden. Konserten komponerades i

Italien och är ett gott exempel på hans sena stil, med mycket humor och hjärta. Jämfört med den tidigare *Violinkonserten* är flöjtkonserten bara hälften så lång (*Det er nok til en fløjte*, lär Nielsen ha sagt). Mässingsblåsare saknas i instrumentationen, bortsett då från trombonen som å andra sidan fått en mycket viktig roll. Sam- och sarspelet mellan dessa båda mycket olika instrument skapar en mycket typisk nielsensk poäng: Enighet behöver inte vara lyckan, rätt sorts motsättningar leder till liv och lust.

Betydligt mer långlivad än sin danske kollega blev Hugo Alfvén. Han har blivit starkt förknippad med såväl Dalarna som Uppsala, inte minst genom sina unika körledargärningar, men var faktiskt född i Stockholm. Han var redan i unga år en fin akvarellist, men musiken kom att ta överhanden. Alfvén blev en av våra allra främsta företrädare för den nationalromantiska epoken, men ändå känns hans symfonier till stor del alltjämt underskattade, både här hemma och internationellt. Inte minst de båda första, som på ett intressant sätt knyter an till Beethovens, Berlioz eller Tjajkovskijs subjektiva tradition och som bröt med Leipzig-skolans dominans (Mendelssohn eller Gade) i dåtidens svenska musikliv. Även Johan Svendsens båda fina symfonier, kring sekelskiftet välkända i Stockholm, kan på goda grunder antas ha varit viktiga förebilder. Den unge Hugo var liksom Carl Nielsen violinist och även hovkapellist i Stockholm under ett antal år (1890-97). Anställd som 18-åring, efter ett par år upphöjd till vikarierande konsertmästare. Livet lekte, yrkesmässigt och socialt. Han såg själv operadiket, inte minst kollegernas råd och död, som sin jämte konservatoriestudierna viktigaste skola. *Symfoni nr 1*, påbörjad 1896, föregicks av rykten om att ynglingen som just gjort succé med

Violinsonaten opus 1 arbetade med en symfoni. Ryktena möttes med lyfta ögonbryn bland tidens musikmänniskor, kanske till och med irritation. Att komponera så stora verk sågs inte som någon naturlig uppgift för ungdomen i sekelskiftets Sverige – konstigt nog, internationella förebilder saknades ju knappast. *Det är den första symfonin som är skriven på svenska språket*, menade Alfvén långt senare i ett brev till en dirigent 1953.

Efter uruppförandet under Conrad Nordqvist i februari 1897 skrev Alfvén: *Aldrig hade jag kunnat drömma om, när jag satt bland mina kära kollegor och läromästare och deltog i framförandet av symfoniska verk, att jag själv en dag skulle sitta på parketten och lyssna till egna toner från denna orkester och därtill vinkas upp på scenen av förste hovkapellmästaren för att vid dirigentpulten ta emot publikens hyllning. Det var för mig som en fantastisk dröm.* Det rätt sensationella förstlingsverket av en 24-åring mottogs i stort sett välvilligt av publik och press, och det kom att inleda en epok av betydligt ökat symfoniskt skapande i Sverige. Någon kallade visserligen verket för ”massivt” eller ”akademiskt”. Andra hade problem med Hugos redan då öppna tal om sina erotiska eskapader som en stor musikalisk inspirationskälla att ösa ur (med hans egen eufemism *förälskelsens guldskimrande poesi*). Och så hade han gått och dedikerat verket till sin dyrkade moder! Det är inte först nu i våra sociala medier som ett överflöd av synpunkter på andra har börjat göra sig gällande. Orkestreringen reviderades rejält av Alfvén 1903-04, och inför tryckningen (först 1951!) gjordes en ny justering på Kurt Atterbergs inrådan. Tyvärr kan man nog inte säga att denna härliga symfoni någonsin fått något riktigt fäste på standardrepertoaren.

Gunnar Lanzky-Otto

Paul Mägi, dirigent

Estländaren Paul Mägi är sedan 2004 Uppsala Kammarorkesters chefsdirigent. Han är en högt ansedd dirigent med en omfattande och framgångsrik karriär på scener runt om i Europa, USA och Sydamerika. Han har även ett förflutet som jazzviolinist med internationell verksamhet. Paul Mägi var konstnärlig ledare och chefsdirigent för Lettiska Nationalorkestern mellan 1990-94 och vid Estlands Nationalopera 1995-2002. Sedan 2011 är han konstnärlig ledare och chefsdirigent vid Vanemuine Teater i Tartu, Estland.

Paul Mägi är också professor i dirigering vid Estniska Musikaliska Akademien och har tidigare verkat som gästprofessor vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm. 2013 blev Paul Mägi invald i Kungl. Musikaliska Akademien och i januari 2014 mottog han det hedervärda Estniska Kulturpriset för sitt breda arbete som dirigent och pedagog både i Estland och utomlands.

Tobias Carron, flöjt

Tobias Carron har etablerat sig som en av de mest efterfrågade instrumentalisterna i Norden. Efter utbildning vid Kungl. Musikhögskolan följde studier vid Julliard School of Music i New York. Han har samarbetat med dirigenter som Myung-Whun Chung, Leif Segerstam och Esa-Pekka Salonen. Åren 1992-2008 var han Radiosymfonikernas soloflöjtist. Tobias är numera soloflöjtist i Gävle Symfoniorkester. Han har spelat flöjt sedan tio års ålder och gjorde sin konsertdebut som artonåring tillsammans med Stockholm Filharmoniska Orkester under ledning av Yuri Ahronvitj.

Sedan 2011 är han professor i flöjtspel vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm. Tobias kommer ursprungligen från Sandviken, där han tillsammans med pianisten Mats Widlund varit konstnärlig ledare för Sandvikens Kammarmusikfestival sedan dess start 1991.

Musik i Upplands kommande konserter

Lördag 12 september 16.00

Carte Blanche, Trio X och hemliga gäster

Restaurangen, Uppsala Konsert & Kongress, fri entré

Arrangeras av Musik i Uppland och Uppsala Konsert & Kongress med stöd av Musikens Hus Vänner.

19 – 27 september, Konsertkarusellen, turné i Uppsala län

Kung Eriks visor Uppsala Kammarorkester och Karl-Magnus Fredriksson, baryton

Tider och platser, se www.musikiuppland.se

Söndag 27 september 16.00

Stjärnbilder Linnékvintetten och Mikael Rudofsson, trombon

Musik av Mozart, Verdi, Stockhausen och Lindberg.

Sal B, Uppsala Konsert & Kongress

Torsdag 1 oktober 19.00

Fransk elegans Uppsala Kammarorkester, Ariane Matiakh, dirigent, Martin Sturfält, piano

Fauré: *Masques et Bergamasques Suite*, Ravel: *Pianokonsert G-dur*,

Giraud: *L'Offrande à Venus*, Poulenc: *Sinfonietta*

Stora salen, Uppsala Konsert & Kongress

Nyhet! Öppna repetitioner och konsertintroduktioner

22 okt. Konsertintroduktion kl 18.20-18.40 med Ulla Birgegård, prof. i slaviska språk

11 nov. Öppna repetition kl 11.50-12.50

12 nov. Konsertintroduktion kl 18.20-18.40 med fokus på Mendelssohns violinkonsert

Anders Lagerqvist, violinist

Stora salen, Uppsala Konsert & Kongress

Musik i Uppland samarbetar med Vi-skogen

Utöver en blomma, som tack till våra artisters medverkan planterar Musik i Uppland fem träd i Vi-Skogen som en gåva till vår gemensamma jord.

Musik i Uppland, Box 3106, 750 03 Uppsala, tel. 018-17 19 20, info@musikiuppland.se

Länsmusikchef: Peter Waldemarsson 018-17 19 33

Orkesterchef: Mona Gunnarsson 018-17 19 36, mona.gunnarsson@musikiuppland.se

Orkesterassistent: Jens Norberg 018-17 19 24, jens.norberg@musikiuppland.se

Foto: Stewen Quigley - Mägi, Tor Johnsson - Carron

Se Musik i Upplands aktiviteter också via facebook, twitter och youtube.

www.musikiuppland.se

**MU
SIK**
I UPPLAND